

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

ПДАУ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

Кафедра селекції, насінництва і генетики

ІНСТИТУТ РОСЛИНИЦТВА ІМ. В.Я. ЮР'ЄВА НААН УКРАЇНИ

**МАТЕРІАЛИ ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ
СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”**

м. Полтава, 31 березня 2025 р.

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (31 березня 2025 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2025. 136 с.

У матеріалах конференції наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Тищенко В.М. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Юрченко С.О. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Четверик О.О. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Рошко І.І. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор філософії.

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол №8 від 10 квітня 2025 року.

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

Самородов В.М., Маренич М.М. СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВЧЕНОГО-СЕЛЕКЦІОНЕРА	8
В.І. МОСКАЛЕНКА (1925-2008): ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ	
Суворова К.Ю., Леонов О.Ю., Усова З.В. ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ ДО ЗБУДНИКІВ ХВОРОБ У ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ У МИНУЛОМУ СТОЛІТТІ (ХАРКІВСЬКИЙ СЕЛЕКЦЕНТР)	12
Усова З.В., Шелякіна Т.А., Росанкевич О.М., Усова А.О., Усова Н.О. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯКОСТІ ЗЕРНА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В ІНСТИТУТІ РОСЛИННИЦТВА ім. В.Я. ЮР'ЄВА НААН	15
Буйдін В.В., Буйдін Ю.В., Самородов В.М., Шиян О.О. СЕЛЕКЦІЯ ПІВОНІЇ В УКРАЇНІ: ЧАС І ЗДОБУТКИ ВАСИЛЯ ГОРОБЦЯ	18

СЕКЦІЯ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ У ТЕХНОЛОГІЯХ СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР

Білявська Л.Г., Діянова А.О., Білявський Ю.В. РЕЗУЛЬТАТИ СЕЛЕКЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НАУКОВОЇ ЛАБОРАТОРІЇ СЕЛЕКЦІ, НАСІННИЦТВА ТА СОРТОВОЇ АГРОТЕХНІКИ СОЇ	22
Палінчак О.В., Заверталюк В.Ф. РЕЗУЛЬТАТИ ЛІНІЙНОЇ СЕЛЕКЦІЇ КАВУНА ЗВИЧАЙНОГО	24
Маренич М.М., Куряча К.О. ВПЛИВ ПІДБОРУ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ НА ВРОЖАЙНІСТЬ В УМОВАХ НЕСТІЙКОГО ЗВОЛОЖЕННЯ	27
Барилко М.Г., Захаренко В.А. ОЦІНКА РІВНЯ КОРМОВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДНИХ ПОПУЛЯЦІЙ ГОРОШКУ ПОСІВНОГО (ЯРОГО)	29
Маренич М.М., Овсяник О.О. ВПЛИВ СОРТОВИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НА ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННІ ОЗНАКИ КОНОПЕЛЬ ПОСІВНИХ	31
Єгоров Д.К., Єгорова Н.Ю., Реліна Л.І., Бордун М.Д. ВПЛИВ ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА СЕЛЕКЦІЙНІ ІННОВАЦІЇ СІЛЬГОСПКУЛЬТУР В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
Зінченко С.В., Лозінський М.В., Самойлик М.О., Устинова Г.Л. ВИКОРИСТАННЯ ПОЛТАВСЬКОГО ІНДЕКСУ ПРИ ДОБОРАХ У ПОПУЛЯЦІЯХ F ₂₋₃ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ	36
Солонечна О.В., Рябчун В.К. СЕЛЕКЦІЙНА ЦІННІСТЬ КОЛЕКЦІЙНИХ ЗРАЗКІВ ЯРОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ ЗА СТІЙКІСТЮ ДО БУРОЇ ІРЖІ	38

Список літературних джерел

1. Стрельникова М.М. Підвищення якості зерна пшениці. К.: Урожай, 1971. 178 с.
2. Панченко І.А. Варіювання технолого-біохімічних показників якості зерна озимих м'яких пшениць в залежності від системи удобрення. *Селекція і насінництво*. 1998. Вип. 80. С. 70–75.
3. Діденко С.Ю., Реліна Л.І., Усова З.В. та ін. Основні напрями і результати досліджень якості зерна сільськогосподарських культур в Інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН. *Теоретичні дослідження та практичні досягнення Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН: історія та сьогодення (1908–2018 рр.)*. / за ред. В.В. Кириченка. Харків, 2018. С. 148–165.

СЕЛЕКЦІЯ ПІВОНІЇ В УКРАЇНІ: ЧАС І ЗДОБУТКИ ВАСИЛЯ ГОРОБЦЯ

Буйдін В.В., к. б. н., доцент

Буйдін Ю.В., зав. відділом, к. б. н., провідний науковий співробітник

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НААН України

Самородов В.М., доцент кафедри захисту рослин

Полтавський державний аграрний університет МОН України

Шиян О.О., зав. відділу

Полтавський краєзнавчий музей ім. Василя Кричевського

Одним із ключових напрямків збагачення різноманіття рослин є їх селекція. Серед багатьох груп інтродуцентів одне із провідних місць посідають декоративні рослини, зокрема, квіткові. Вирішенню створення їх сортів методами аналітичної і синтетичної селекції сприяє багаторічна цілеспрямована діяльність кандидата біологічних наук, провідного наукового співробітника Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НААН України Василя Федоровича Горобця. І хоч він нині є автором багатьох нових культиварів чотирьох квітково-декоративних трав'янистих культур, все ж таки півонії стали магістральним об'єктом його селекційної роботи, принесли без перебільшення не лише всеукраїнське лідерство, а і міжнародне визнання.

Лохвичанин за місцем свого народження, В. Ф. Горобець, після успішного закінчення у 1963 р. природничого факультету Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка – нині Полтавський національний університет імені В. Г. Короленка, працює учителем біології і хімії у Полтавській середній школі № 2 (1968–1970 рр.). Однак прагнення до селекційно-дослідницької роботи спонукає його перейти на посаду старшого лаборанта відділу селекції Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції (1970 р.). Вникнувши у специфіку селекційної роботи, Василь

Федорович робить важливий доленосний вибір у своєму житті – у жовтні 1970 року вступає до аспірантури Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР (нині Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України). Відтоді, і до сьогоднішнього дня, от уже впродовж 55 років він самовіддано працює тут, подолавши шлях від аспіранта до багаторічного завідувача відділу Саду [1, 3].

У 1976 р. В. Ф. Горобець успішно захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю «ботаніка» на тему «Биологические особенности травянистых пионов (строение, развитие)», яку він виконував під керівництвом видатного вченого, директора згаданої установи, академіка НАН України А.М. Гродзинського.

Вивчаючи морфобіологічні особливості півоній, Василь Федорович вперше в Україні дослідив онтогенез, морфогенез монокарпічного пагону окремих видів і сортів, встановив час формування вегетативних та генеративних органів зачаткового пагону в бруньках відновлення. В.Ф. Горобець розробив і реалізував програму створення нових оригінальних за декоративними якостями високопродуктивних сортів, використовуючи широкий спектр виявленої ним різноманітності півоній за морфологічними, екологічними та фізіологічними властивостями [2].

Вагомий внесок В. Ф. Горобця в теорію і практику інтродукції та селекції півоній пов'язаний з вивченням ряду аспектів їх репродуктивної біології та розробкою окремих методичних питань селекції. Ним, зокрема, на основі вивчення біології пилку розроблено умови збереження його життєздатності в процесі тривалого зберігання (більше року), встановлено терміни максимальної рецептивності гінецею, що в сукупності дає змогу здійснювати гібридизацію півоній різних строків цвітіння. В. Ф. Горобцем проведено оригінальні дослідження з вивчення архітекtonіки квітки у зв'язку з гібридизацією та розроблено класифікацію сортів за критерієм махровості та ступенем розвитку генеративних органів. Василь Федорович встановив комбінаційну здатність в окремих видів і сортів та виявив донорів суперраннього цвітіння та високого рівня махровості. Використання міжвидової гібридизації в селекції півонії дало В. Ф. Горобцю змогу збагатити селекційний фонд культури міжвидовими та інбредними гібридами з високою комбінаційною здатністю. Таким чином він першим в Україні отримав гібридні сорти, зокрема такі знані та популярні, як: Бенефіс, Корифей, Офелія, Хохлома, Червоні Вітрила, Червоний Оксамит та Ювілей Києва. Усім їм притаманне суперраннє цвітіння та високий рівень махровості.

Починаючи з 1970 року, за безпосередньої участі Василя Федоровича сформована найбільша в Україні колекція трав'янистої півонії, яка налічує 20 видів та підвидів і 750 сортів. Вона є однією з найбагатших серед країн ближнього зарубіжжя та Східної Європи. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 299-р від 31 травня 2006 р. цей раритет отримав статус об'єкта, який становить Національне надбання України. В ній представлені всі садові групи півоній, як в історичному плані, так і на рівні найсучасніших досягнень

світової селекції. Вона служить базою для проведення різних наукових досліджень та еталоном, на фоні якого проходить державне сорто випробування півонії. Крім того її використовують для поповнення колекцій регіональних ботанічних садів та базою вихідного посадкового матеріалу для збагачення та оновлення асортименту даної культури [2].

Василь Федорович дуже критично відбирає сіянці. Цим самим він відноситься до когорти селекціонерів, які вважають, що в нового сорту повинні бути оригінальні ознаки та високі декоративні якості, вирізнятися надзвичайною витонченістю і досконалістю. Переважна більшість сортів півонії, створених ним, характеризується поєднанням відмінних декоративних якостей із значною пристосованістю до зональних едафон-кліматичних умов та високою адаптаційною здатністю, що створює потенційні можливості для їх широкого впровадження в різних регіонах [2].

Набуті глибокі знання та наполеглива багаторічна творча праця дали змогу здібному селекціонеру досягти вагомих успіхів [1]. Загалом, В.Ф. Горобець – автор 117 сортів квітниково-декоративних рослин: 60 сортів півонії (10 з них також зареєстровані в Американській Півонієвій Спілці (APS)), 44 – хризантеми дрібноквіткової, 6 сортів гейхери та 7 сортів флокса волотистого, особливістю яких є поєднання відмінних декоративних якостей з високою пристосованістю до зональних екологічних умов.

Сорти півонії, виведені Василем Федоровичем, отримали визнання не лише в Україні, але й на світовому рівні. Свідченням цього є районування багатьох із них в ряді країн колишнього СРСР та Балтії, неодноразові золоті та срібні нагороди ВДНГ СРСР та ВДНГ УРСР, а також призи та медалі спеціалізованих Міжнародних виставок, таких престижних як «Експо-90» (Японія), «Флоріана-92» (Голландія), «ІГА-93» (Німеччина). Зараз 36 культиваторів півонії авторства В. Ф. Горобця представлені в експозиції консерваторії «Півоній» замку Сюрш у Франції [2].

У творчому доробку науковця більш як 150 наукових та науково-популярних праць, серед яких дві монографії присвячені півонії (2015 р., 2023 р.), перша з яких отримала відзнаку кращого науково-популярного видання хіміко-біологічного напрямку НАН України [2].

Василь Федорович є автором методик проведення експертизи сортів на відмінність, однорідність і стабільність півонії та флокса волотистого, на основі яких проводиться державна реєстрація вітчизняних сортів цих культур.

Впродовж багатьох років В.Ф. Горобець проводить значну просвітницьку роботу з питань квітництва серед фахівців, квітників-любителів і населення. Він читає лекції в «Школі садівника» при НБС та для членів «Асоціації півоній України», виступає по телебаченню і радіо, залишається основним ініціатором та організатором виставок квітів, які регулярно проводить відділ квітниково-декоративних рослин. За останні роки знаний селекціонер організував тематичні виставки півоній, на яких демонструвалось близько 200 сортів вітчизняної та зарубіжної селекції.

Багаторічну творчу працю вченого відзначено численними нагородами, зокрема, у 1999 р. йому присуджено Премію ім. Л. П. Смиренка НАН України, у 2001 р. – присвоєно звання «Кращий винахідник Національної академії наук України», у 2006 р. – присуджено Премію імені академіка М.М. Гришка Ради ботанічних садів і дендропарків України за вагомі досягнення в галузі селекції рослин, у 2015 р. – нагороджений медаллю НАН України «За професійні здобутки», а також нагороджений багатьма грамотами і дипломами за плідну працю по розвитку квітництва в Україні, популяризацію наукових знань і впровадження досягнень науки, за лекторську активність, значний вклад у справу охорони природи тощо [1, 2, 3].

Тож бачимо, що природна обдарованість разом із виключною працелюбністю та самодисципліною сприяли становленню та зростанню В.Ф. Горобця як провідного селекціонера квітково-декоративних культур України.

Список літературних джерел

1. Буйдін Ю.В., Машковська С.П. Багатогранність таланту вченого-ботаніка, селекціонера-квітникаря і педагога В.Ф. Горобця. *Інтродукція рослин*. 2010. № 2. С. 109-116.
2. Горобець В.Ф. Півонії (біологія, селекція, сорти). Київ. 2023. 192 с.
3. Самородов В., Шиян О. Провідний творець квіткових рослин України в сяйві поважного ювілею. *Вечірня Полтава*. 2025. № 9. 23.02. С. 8.